

Nr 38.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade grunder för bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken; given Stockholms slott den 27 januari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Jakob Pettersson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 januari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, jordbruks- och handelsdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Pettersson:

På min föredragning beslöt Kungl. Maj:t den 20 maj 1927 att i proposition (nr 252) till 1927 års riksdag föreslå riksdagen att *dels* medgiva, att Kungl. Maj:t finge enligt i statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag angivna grunder lämna bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken i Norrbottens län *dels ock* å riksstaten för budgetåret 1927—1928 bland utgifter för kapitalökning under titeln »Låneunderstöd» för understöd till återupprättande av viss industriell verksamhet anvisa ett reservationsanslag å 2,000,000 kronor, därav att täckas av andra statsinkomster än lånemedel 500,000 kronor och att täckas av lånemedel 1,500,000 kronor. Vad sålunda föreslagits bifölls av riksdagen, som i skrivelse den 8 juni 1927 (nr 310) anmälde sitt beslut i frågan.

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 30 häft. (Nr 38.)

Det har emellertid visat sig, att kreditbehovet för det aktiebolag, vilket skulle bildas för den industriella verksamhetens bedrivande, måste delvis tillgodoses på annat sätt än som antogs vid tiden för propositionens framläggande, samt att även i övrigt viss jämkning erfordras i då avsedda villkor. Riksdagens medgivande torde för den skull böra inhämtas att vid lämnande av det beslutade biståndet till upprättande av ifrågavarande industriella verksamhet tillämpa i någon mån andra grunder, än förra året förutsattes. Jag anhåller att nu få anmäla frågan om sådana ändrade grunder.

Beträffande de omständigheter, som föranledde framläggandet av fjolårets förslag, tillåter jag mig att hänvisa till vad då anfördes, och vill jag nu blott erinra om följande:

Aktiebolaget Ytterstfors-Munksund, vilket ägde de i Nederkalix socken belägna sågverken vid Karlsborg och Båtskärsnäs, hade nedlagt driften vid dessa anläggningar, i följd varav en omfattande arbetslöshet hade uppstått i kommunen. På grund härav hade man därstädes arbetat för att bilda ett nytt aktiebolag huvudsakligen med intressenter från orten, vilket bolag skulle från aktiebolaget Ytterstfors-Munksund, som gått i konkurs, förvärva sågverket vid Karlsborg ävensom en bolaget tillhörig sulfatfabrik därstädes, vilken redan tidigare nedlagts, och iståndsätta dessa anläggningar för en årlig tillverkning av cirka 15,000 ton sulfatcellulosa och 8,000 standards sågade trävaror. Underhandlingar inleddes dels med Ytterstforsbolagets konkursbo om förvärf av anläggningarna och dels med domänstyrelsen om leverans av erforderligt virke från statens skogar i Norrbotten. Under utredningsarbetet kom man till det resultatet, att det nya bolaget, för att detsammias ställning skulle bli tillräckligt stark och för att erforderligt biträde av vissa intresserade skulle säkerställas, måste hava ett aktiekapital av minst 3,000,000 kronor. Svårigheter mötte emellertid att anskaffa ett så stort aktiekapital, och sedan andra utvägar förgäves försökts, vände sig representanter för ortsintresset till Kungl. Maj:t med anhållan om statens bistånd för förverkligande av det eftersträfvade målet.

De allmänna förutsättningar, från vilka man utgick vid fjolårets behandling av frågan om sådant bistånd, voro i huvudsak följande. Det skulle bildas ett aktiebolag med ett aktiekapital av minst 3,000,000 kronor. Av minimikapitalet skulle 800,000 kronor tecknas av Ytterstforsbolagets konkursbo och likvideras genom överlåtande av konkursboets fastigheter vid Karlsborg med visst mindre undantag, 200,000 kronor tecknas och likvideras i vanlig ordning av enskilda samt återstoden, 2,000,000 kronor, tecknas antingen av staten eller av personer inom orten, vilka för ändamålet erhållit lån av staten. Lånen till dessa personer skulle, åtminstone i huvudsak, förmedlas av en för ändamålet bildad förening »Föreningen Nederkalix Industri u. p. a.», vilken skulle utlämna lån till sina medlemmar mot revers och säkerhet av aktier i bolaget, och skulle denna förening av staten erhålla lån intill ett belopp av högst 2,000,000 kronor mot säkerhet av de reverser, som lämnades av låntagarna hos föreningen, och de till säkerhet för dessa reverser lämnade aktierna. Därest icke i form av lån

för dylikt ändamål toges i anspråk hela det belopp av 2,000,000 kronor, som staten skulle tillhandahålla, skulle staten teckna aktier för återstoden, dock högst för 500,000 kronor. För att bolagets virkesbehov skulle i huvudsak säkerställas, skulle domänstyrelsen med bolaget avsluta ett långfristigt kontrakt om leverans av virke till en myckenhet, motsvarande ungefär hälften av bolagets årliga behov av massaved och i det närmaste bolagets hela årliga behov av sågtimmer. Två alternativa förslag till dylikt kontrakt hade uppgjorts. Dessa kontraktsförslag, för vilka redogörelse lämnats i fjolårets proposition, innehöllo, bland annat, att betalning för det under vart och ett år utstämplade och på rot emottagna virket skulle erläggas senast den 15 september nästföljande år samt att för fullgörandet av betalningsskyldigheten skulle ställas av domänstyrelsen godkännbar bankgaranti. Förslagen avsågo leverans under en tid av 10 år med början vintern 1927—1928, men av intressenterna i det blivande bolaget yrkades, enligt vad som anfördes i propositionen, att leveranstiden måtte utsträckas till 15 år. De i kontraktsförslagen upptagna priserna på olika slag av virke överensstämde i huvudsak med de å orten vid ifrågavarande tid i allmänhet gällande.

Angående *upplånandet av det kapital*, som för bolagets verksamhet erfordrades utöver aktiekapitalet, hade vid tiden för propositionens förberedande några mera ingående förhandlingar med penninginrättning icke förts, men man ansåg sig kunna påräkna, att det kreditinstitut, som varit förläggare för Ytterstforsbolaget, skulle vara villigt att tillhandahålla det blivande bolaget erforderlig kredit. Beträffande det sammanlagda kapitalbehovet förelågo olika beräkningar. Uti en utredning, som på begäran av Nederkalix kommun verkställdes av sakkunniga personer, hade det högsta sammanlagda kapitalbehovet vid någon tidpunkt under året beräknats till cirka 7 1/2 miljoner kronor, varav å anläggningarna skulle komma cirka 4 miljoner kronor och på förlagskapital cirka 3 1/2 miljoner kronor. Domänstyrelsen angav i avgivet utlåtande kapitalbehovet till omkring 8 1/2 miljoner kronor, och kommerskollegium och socialstyrelsen beräknade i gemensamt avgivet utlåtande det erforderliga kapitalets storlek till 8,910,000 kronor, varav 4,650,000 kronor belöpte på anläggningarna och 4,260,000 kronor på förlagskapital. Samtliga dessa beräkningar finnas återgivna i eller fogade vid fjolårets proposition i frågan.

Vid *anmälan av ärendet den 20 maj 1927* anförde jag, efter att hava utvecklat de skäl, som enligt min mening starkt talade till förmån för att staten trädde hjälpare emellan, bland annat följande:

Vad beträffade förutsättningarna för det ifrågasatta statsingripandet vore först att nämna, att enligt vad jag från chefen för jordbruksdepartementet inhämtat hinder vad på honom ankomme ej mötte för tillmötesgående av det från intressenternas sida framställda önskemålet, att tiden för giltigheten av det ifrågasatta avverkningskontraktet med domänstyrelsen bestämdes till 15 år under de villkor, som Kungl. Maj:t kunde pröva lämpliga.

En given förutsättning för statens bistånd till återupprättande av berörda industriföretag borde uppenbarligen vara, att säkerhet vunnes dels för att överenskommelse på skäligen betingelser komme till stånd med konkursförvaltningen om övertagande av de för driften erforderliga anläggningarna

m. m., dels för att den behövlige driftkrediten på rimliga villkor ställdes till förfogande av det förut avsedda kreditinstitutet eller annan penninginrättning. Innan full klarhet vunnits i nu berörda hänseenden, syntes någon utbetalning av medel från statens sida icke böra ifrågakomma.

Vidare anförde jag, att av den av mig lämnade redogörelsen framgått, att meningarna varit ganska delade om den lämpligaste formen för lämnande av statens bistånd. I sådant hänseende hade föreslagits dels lån för teckning av aktier i det nya bolaget eller lån till detta bolag direkt, dels aktieteckning i viss omfattning från statens sida i det nya företaget, dels borgen för lån till aktieteckning. Huruvida och i vilken omfattning den ena eller den andra understödsformen borde komma i fråga, syntes i viss mån få vara beroende av den finansiering i övrigt av företaget, som förhållandena anvisade såsom möjlig och lämplig. Avgörandet härutinnan syntes därför böra lämnas åt Kungl. Maj:t, med föreskrift dock att högst det ifrågasatta beloppet eller 500,000 kronor finge användas för aktieteckning direkt av staten. Likaledes syntes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om länets förräntning, ställande av tillgänglig säkerhet för detsamma ävensom övriga lånevillkor liksom även att tillse, att staten tillerkändes det inflytande över företags ledning, som kunde finnas erforderligt. För ändamålet borde ett gemensamt anslag uppföras under rubriken »låneunderstöd». Skulle det befinnas lämpligt att teckna aktier i det ifrågasatta bolaget, syntes framdeles kunna omföringsvis göras den omflyttning från rikshuvudbokens konto för låneunderstöd till kontot för statens aktier, som av aktieteckningen kunde betingas.

Uti sin skrivelse uttalade *riksdagen* bland annat, att statens deltagande i företags finansiering helst icke borde taga den direkta aktieteckningens form. I avseende å förslagets detaljer framhöll *riksdagen* nödvändigheten av att, innan slutligt avtal om statshjälpen träffades, trygghet vunnits för att det blivande bolaget, utöver statshjälpen, förfogade över tillräckligt anläggnings- och rörelsekapital, varjämte *riksdagen* uttalade, att domänstyrelsens medverkan i den planerade hjälpaktionen endast borde lämnas på ett fullt affärsmissigt sätt.

Efter det *riksdagens* beslut fattats, hava av representanter för ortsintressena genom den så kallade Kalixkommitténs arbetsutskott förts förhandlingar dels med representanter för staten och dels med Ytterstforsbolagets konkursbo och olika penninginrättningar, varjämte arbetats för anskaffande av aktieteckningar i det nya bolaget.

Arbetet för det nya bolaget har nu fortskridit så långt, att dess bildande kan anses säkerställt. Konkursförvaltningen i Ytterstforsbolaget har erbjudit sig att teckna aktier för 850,000 kronor. I likvid för dessa skola överlåtas dels förut omnämnda fastigheter, dels vissa båtar m. m., vilka konkursförvaltningen tidigare erbjudit sig att för en köpeskilling av 50,000 kronor sälja till det nya bolaget. Av medlemmar uti »Föreningen Nederkalix Industri u. p. a.» (i det följande benämnd industriföreningen) hava tecknats aktier till ett belopp av något över 1,500,000 kronor, och det vore meningen, att staten skulle teckna aktier för icke fullt 500,000 kronor, motsvarande vad som utav det av *riksdagen* beviljade anslaget, 2,000,000 kronor, icke tages i anspråk för lån till industriföreningens medlemmar. Även teckningen av ytterligare

erforderligt belopp, 150,000 kronor, kan anses säkerställd. Angående villkoren för det lån, som staten skulle lämna industriföreningen, har i stort sett enighet vunnits, ehuru formellt avtal ännu icke kommit till stånd. Enligt uppgjort förslag till stiftelseurkund för det nya bolaget skall Kungl. Maj:t äga utse två av styrelsens fem ledamöter jämte två suppleanter ävensom en revisor jämte suppleant. Uti industriföreningens stadgar har intagits bestämmelse, att en styrelseledamot och en revisor jämte suppleanter för dem skola utses av Kungl. Maj:t. Enligt särskilt avtal med domänstyrelsen har för det nya bolagets räkning skett utstämpling och pågår för närvarande avverkning av virke till den myckenhet, som erfordras för driftens igångsättande på tidigare antagna tidpunkter.

Bildandet av det nya bolaget synes alltså kunna förverkligas i överensstämmelse med vad som var avsett vid riksdagens behandling av frågan. Genom nyssnämnda bestämmelser i stiftelseurkunden för det blivande bolaget samt i föreningens stadgar torde staten få anses hava erhållit tillbörligt inflytande på ledningen av bolaget ävensom möjlighet att bevaka sina intressen i föreningen. Emellertid hava svårigheter mött att anskaffa det kapital, som utöver aktiekapitalet erfordras för drivandet av den tänkta verksamheten. Därutinnan är läget det följande.

Arbetsutskottet har satt sig i förbindelse med Ytterstforsbolagets förlagsgivare, aktiebolaget Svenska handelsbanken, som redan tidigare förklarat sig i princip villig att lämna kredit åt det bolag, som kunde komma att bildas. Banken uttalade därvid den önskan, att innan närmare underhandlingar påbörjades ytterligare utredning måtte förebringas rörande det nya bolagets kapitalbehov och rörande bärigheten av företaget. I anledning härav verkställde på begäran av arbetsutskottet vice verkställande direktören i svenska trävaruexportföreningen J. L. Ekman en förnyad granskning av de tidigare gjorda kalkylerna. Ekman kom härvid till det resultatet, att för anläggningarna erfordrades ett belopp av 4,700,000 kronor och såsom förlagskapital i runt tal 4,250,000 kronor, därvid han räknade med att det största kapitalbehovet skulle föreligga vid juni månads utgång, innan skeppningen ännu kommit igång. Ekman framhöll vidare, att i vissa punkter jämkning borde begäras i det blivande kontraktet med domänstyrelsen. Efter erhållen del av denna utredning — vilken i de delar, som beröra kapitalbehovet, torde få såsom bilaga fogas vid protokollet i detta ärende — har banken förklarat, att, om Kalixkommittén kunde på annat sätt anskaffa de medel, som erfordrades för sågens och sulfatfabrikens iordningställande, banken vore villig att tillhandahålla en kredit, som vid varje tidpunkt högst motsvarade anskaffnings-, respektive tillverkningsvärdet av samtidigt förefintliga, under förlagsinteckning eller annan pantförskrivning ingående råvaru- och lagertillgångar, respektive däremot svarande säkra fordringar, dock att totala kreditbeloppet icke finge överstiga 4,500,000 kronor. Såsom säkerhet för lånet fordrade banken dels förlagsinteckningar, motsvarande kreditens totalbelopp, och dels fastighetsinteckningar till samma belopp. Vidare har det blivande bolaget ur industrilånefonden — mot av statskontoret godkänd säkerhet och på vanliga villkor

beträffande lånetid, amortering m. m. — beviljats ett lån å 500,000 kronor. Postsparbanken har tillförsäkrat bolaget ett lån å samma belopp, 500,000 kronor, på en tid av 15 år, vilket lån skall vara amorteringsfritt i 10 år och därefter amorteras med en femtedel varje år. Säkerheten för dessa båda lån skall utgöras av två in-teckningar i bolagets fastigheter å vardera 500,000 kronor med samma rätt inbördes och beträffande förmånsrätten liggande mellan 500,000 och 1,500,000 kronor; bottenin-teckningen å 500,000 kronor skulle — jämte andra in-teckningar med sämre rätt ävensom förlagsin-teckningar — tillkomma banken som säkerhet för dess lån.

På nu angivna sätt skulle erhållas ett kapital av, inberäknat aktiekapitalet, 8,500,000 kronor. Enligt de senast verkställda beräkningarna skulle ändock återstå att fylla ett kapitalbehov av omkring (8,950,000 — 8,500,000) 500,000 kronor. Detta behov har ansetts kunna täckas på det sätt, att domänstyrelsen medgiver kredit för betalningen för rotvärdet av levererat virke under intill ett år längre tid än som avsågs i de uppgjorda kontraktförslagen. Domänstyrelsen kommer med sådan kredit att på en gång hava fordran för rotvärdet av två års virkesleveranser, vilket värde enligt kontraktförslagens priser skulle uppgå till omkring en miljon kronor. Såsom säkerhet för betalningsskyldighetens fullgörande skulle — i stället för den i kontraktförslagen förutsatta bankgarantien — lämnas in-teckningar i bolagets fastigheter till belopp, motsvarande nyssnämnda värde och till förmånsrätten liggande näst efter 3,250,000 kronor.

Såsom synes kommer den sålunda uppgjorda planen för lämnande av det beslutade biståndet att i vissa avseenden skilja sig från den, som förelåg vid tiden för riksdagens beslut, i det att dels kapital skulle från statens och statsinstitutioners sida tillhandahållas i större utsträckning än som då förutsattes, och dels domänstyrelsen skulle avstå från kravet på bankgaranti, vartill kommer att vissa smärre jämkningar skulle företagas i domänstyrelsens kontrakt. Därjämte är att märka, att med hänsyn till inträffad ändring i konjunkturerna de föreliggande kontraktförslagen, på vilka finansieringsplanen uppbyggts, numera torde i vissa hänseenden vara mindre fördelaktiga för staten än vid den tid, då det i förslagen innefattade anbudet avgavs. Med hänsyn dels härtill, dels till den omfattande kredit, som skulle lämnas av domänstyrelsen, torde, enligt vad jag inhämtat, domänstyrelsen icke för sin del kunna anse den avsedda uppgörelsen såsom en under nu inträdda förhållanden i alla hänseenden affärsmässig sådan.

Då behovet av understöd till lindrande av arbetslösheten i orten är lika stort som förra året, lär det vara uppenbart, att den då beslutade hjälppaktionen bör fullföljas. De såsom nödvändiga befunna modifikationerna i tidigare gällande förutsättningar för densamma synas mig kunna godtagas. Riksdagens medgivande torde emellertid böra inhämtas till de jämkningar i villkoren, för vilka jag nyss redogjort.

Under återopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att vid lämnande av bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken i Norrbottens län, för vilket ändamål 1927 års riksdag anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, må tillämpas de grunder, som jag i det föregående angivit.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.

Bilaga.

Utdrag av utredning, på begäran av kommitterade för Föreningen Nederkalix industri u. p. a. verkställd rörande en av dem uppgjord »justerad utredning beträffande projekterad industri vid Karlsborg i Nederkalix socken».

II. Industri-programmet.

*Byggnader:
Sågverket.*

Kommitterades förslag beträffande ny- och tillbyggnader vid Karlsborg avser, att sågverket skall ombyggas till 6-ramig såg med 3 timmertagande ramar och 2 kantbänkar samt nödigt antal kaptrissor, samt att brädgården skall nödtorftigt repareras för en beräknad kostnad i allt av 200,000 kronor. Vidare avses, att produktion vid enkelt skift skall uppgå till 8,000 stds. exklusive splittved.

Det finnes starka skäl betvivla, att en dylik produktion kan frambringas på enkelt skift med 3 timmertagande ramar. Även om i något enstaka fall det kan visas, att en dylik produktion åstadkommits, skall man vid närmare undersökning av saken finna, att, där så är förhållandet, orsaken varit antingen en timmersammansättning, grövre än den här beräknade eller ock ett arbetarantal vid var ram av 3 man eller ock båda dessa fall i förening. Det torde få anses som en synnerligen god kapacitet att per ramtimme, även vid fyrskärning, uppnå en tillverkning av 1.1 std., vilket i detta fall skulle med 270 skift per år motsvara en årstillverkning av 7,128 stds. Den beräknade kvantiteten 8,000 stds. kan däremot med lätthet erhållas genom att under någon tid av året anordna två skift.

Ombyggnadskostnaden för sågen har beräknats uppgå till 170,000 kronor, varvid förutsättes, att två av de nuvarande ramarna skola användas. Det är givetvis omöjligt att utan en grundlig undersökning på platsen bilda sig en föreställning om huruvida denna beräkning kan anses riktig. Jämför man i detalj det av disponenten Lindgren uppgjorda förslaget med det av herrar Thuresson och Mörch uppgjorda, visar det sig, att den förre räknat med en del högre kostnader än de senare och vice versa. Ingen av dem har emellertid räknat med de kostnader, som äro förenade med anläggandet av ribbtuggar. Mörchska förslaget omfattar 6 ramar i stället för 4, och om hänsyn tages härtill och till kostnaderna för tuggarna torde det få anses lämpligt att för sågens ombyggnad beräkna en kostnad av 200,000 kronor.

Till nödtorftig reparation av brädgården har beräknats åtgå 30,000 kronor. Det bör enligt mitt förmenande tagas under omprövning, om det ej vore mera välbetänkt att nu nedlägga ett större kapital och åstadkomma ej blott en reparation utan en verklig ombyggnad av brädgården, vilket förr eller senare blir ofrånkomligt. Bibehålles brädgården i sitt nuvarande skick, torde kostnaderna för staplingen, som i tillverkningskalkylen upptagits till 6 kronor per std. ej komma att motsvara verkligheten. Dessa uppgingo år 1925 till kronor 9.46 per std. och även om viss lättnad i detta arbete in räder genom minskningen i produktionen, torde den ej komma att nedgå till 6 kronor. Likaså komma utlastningskostnaderna under sådana förhållanden att bliva höga liksom ock underhållskostnaderna. Höjningen av dessa kostnader i jämförelse med de i kalkylen upptagna torde, lågt räknat belöpa sig till kronor 4.50 per std. eller 36,000 kronor, vilket belopp lämnar förräntning och amortering på ett anläggningskapital av i det närmaste 300,000 kronor.

En rationell ombyggnad av brädgården torde kunna göras för ungefär 250,000 kronor varvid vinnes den stora fördelen, att företaget från början kan införa rationella arbetsmetoder och får en arbetskostnad, som ej är högre än vid konkurrerande verk. Visserligen bör så litet kapital som möj-

ligt bindas i anläggningen, men å andra sidan får man ej låta rädslan för skuldsättning gå så långt, att man tvingas till en icke-rationell drift.

I kommitterades förslag har upptagits 100,000 kronor för husreparationer. Om denna summa är behöflig därför, vilket jag ej kan bedöma, torde 50,000 kronor därav lämpligen läggas på sågverket och 50,000 kronor på sulfatfabriken.

Det kapital, som skulle behöva nedläggas på sågverksanläggningen, beräknas sålunda uppgå till 500,000 kronor.

Programmet innefattar att vidtaga sådana förändringar med den nuvarande fabriksbyggnaden och däri inmontera nödiga maskiner, att en produktion av 15,000 tons stark sulfatmassa kan åstadkommas. Kommitterade hava haft till sitt förfogande en av direktören Sundblad och ingenjören Hellström uppgjord kostnadsberäkning, som slutar på 3,200,000 kronor, vilken, för att möta kostnaden för en vattenledning från Risån m. m., lämpligen torde böra höjas till 3,300,000 kronor. Visserligen hava herrar Sandberg och Smärt i sitt utlåtande till kommerskollegium föreslagit en höjning till 3,500,000 kronor. Men då inga skäl anförts härför, och då den Sundbladiska utredningen är så detaljerat gjord, synes mig ingen anledning finnas till en sådan höjning. Ifrågavarande beräkning har föregåtts av en av herr Hellström på platsen gjord undersökning av förhållandena samt stödjer sig, vad priser på maskiner m. m. beträffar, på anbud, som infordrades hösten 1925 från olika leverantörer. Då tvivel uttalats om huruvida en på föreslaget sätt ombyggd fabrik verkligen skulle kunna producera årligen 15,000 tons, torde det böra erinras om att två andra fabriker byggts efter samma mönster, nämligen Nensjö och Iggesund, vilka f. n. gå med en årlig tillverkning av omkring 18,000 tons. Vid jämförelse med Nensjö torde dessutom kunna anföras, att Karlsborgsfabriken får en i maskinellt hänseende bättre utrustning än Nensjö. Det finnes därför enligt mitt förmenande inga bärande skäl för de uttalade tvivelsmålen.

Sulfatfabriken.

Läggas de förut omnämnda 50,000 kronor för reparation av bostäder till dessa 3,300,000 kronor kommer fabriken att kosta 3,350,000 kronor. Summan för ny- och ombyggnader av sågverket och fabriken torde sålunda böra beräknas till 3,850,000 kronor, vartill kommer det uppgivna inköpspriset, 850,000 kronor eller tillsammans 4,700,000 kronor. Fördelas inköpssumman 850,000 kronor med 300,000 kronor på sågverket och 550,000 kronor på fabriken, blir fördelningen av hela det i fastigheter investerade kapitalet 800,000 kronor på sågverket och 3,900,000 kronor på fabriken.

Kapitalbehov.

Beträffande behovet av förlagsmedel, innan någon amortering gjorts, torde detta komma att ställa sig som följer vid nedannämnda tidpunkter under året.

	Sågverket. Kr.	Fabriken. Kr.	Summa. Kr.
1 januari	1,076,000	1,429,450	2,505,450
31 »	1,163,070	1,514,062	2,677,132
28 februari	1,250,140	1,598,674	2,848,814
31 mars	1,347,210	1,683,286	3,030,496
30 april	1,506,780	1,828,898	3,335,678
31 maj	1,653,850	1,959,510	3,613,360
30 juni	1,812,452	2,440,022	4,252,474
31 juli	1,714,922	2,051,334	3,766,256
31 augusti	1,288,392	1,616,646	2,905,038
30 september	1,363,862	1,347,158	2,711,020
31 oktober	1,011,332	1,192,470	2,203,802
30 november	824,802	750,282	1,575,084
31 december	946,052	915,651	1,861,703

Enligt denna tabell beräknas behovet av förlagsmedel nå sitt maximum vid halvårsskiftet, och antages det komma att uppgå till 4,252,474 kronor. Lägges här till det i fastigheter investerade kapitalet 4,700,000 kronor uppgår det totala kapitalbehovet vid denna tidpunkt sålunda till 8,952,474 kronor, varav aktiekapitalet utgör 3,000,000 kronor och utgör sålunda lånebehovet denna dag 5,952,474 kronor. Som förut framhållits beräknas detta bliva förhållandet innan någon som helst amortering hunnit göras.

Göres med ledning av ovanstående tablå en beräkning över de räntor, som belöpa sig efter en räntesats av $6\frac{1}{2}$ % p. a. visar det sig, att sågverksrörelsen drager en förlagsränta av 83,662 kronor per år och sulfatrörelsen en dylik av 97,807 kronor, motsvarande ett kapital av respektive 1,287,000 kronor och 1,500,000 kronor, vilka sålunda äro de förlagskapital, varå årsränta skall räknas. Med bortseende från aktiekapitalet utgör sålunda det kapital, varå årsränta skall beräknas och belastas de olika industrigrenarna:

sågverksrörelsen, fastighetskapital	kronor	800,000	
förlagskapital	»	1,287,000	
	Kronor	2,087,000	
Årsränta à $6\frac{1}{2}$ %	kronor	135,655	
sulfatrörelsen, fastighetskapital	kronor	3,900,000	
förlagskapital	»	1,500,000	
	Kronor	5,400,000	
Årsränta à $6\frac{1}{2}$ %	kronor	351,000	

Industriens
avkastning.

Mot de av kommitterade uppgjorda beräkningarna beträffande försäljningspris och tillverkningskostnader för sågverksrörelsen finnes ej mycket att erinra. Dock synes mig den beräknade kubikätgången per std. vara i lägsta lag, och torde försiktigheten bjuda, att man räknar med 250 kub.-fot toppmått per std. Å andra sidan synes det ej finnas något skäl, varför det i fria marknaden inköpta virket skulle bliva dyrare än det av domänstyrelsen inköpta.

Med vidtagande av dessa ändringar i driftkalkylen för sågverket och under förutsättningen av den föreslagna ombyggnaden av brädgården, skulle denna få följande utseende:

<i>Inkomster</i>			
Enligt kommitterades beräkning	kronor	1,884,000	
<i>Utgifter</i>			
Råvara, 2 milj. cyl.-kubfot à 48 öre	kronor	960,000	
Tillverknings- m. m. kostnader	»	522,400	
Föreningsavgifter	»	8,000	
Tillverkningskostnader för tugg	»	20,800	
Skatter för fastigheter enligt nuvarande taxering	»	22,500	
	Kronor	1,533,700	
Räntor enligt föregående	kronor	135,600	
7 % amortering	»	56,000	191,600
	Kronor	1,725,300	
överskott	kronor	158,700	
	Kronor	1,884,000	

För *sulfatrörelsen* visar en motsvarande beräkning följande resultat, med användande av kommitterades siffror, mot vilka ej finnes anledning till annan erinring än beträffande försäljningspriset, som försiktigheten bjuder sänka till 175 kronor per ton, och en sänkning av inköpspriset för 938,600 kubfot med 5 öre per kubfot.

<i>Inkomster</i>	kronor	2,625,000
<i>Utgifter</i>	»	2,006,580
Räntor enligt föregående.....	kronor	351,000
Amortering	»	290,000
		<u>641,000</u>
	Kronor	2,647,580
	Brist kronor	22,580
	Kronor	<u>2,625,000</u>

Sammandrag:

Överskott av sågverksrörelsen	kronor	158,700
Brist på sulfatrörelsen	»	22,580
	Kronor	<u>136,120</u>

vertill kommer ränta å aktiekapitalet, varmed totalräntan minskas.....	kronor	195,000
	Kronor	<u>331,120</u>

I skatter härå beräknas avgå.....	kronor	66,000
och uppstår således en nettovinst av	kronor	265,120

motsvarande 8.8 % på aktiekapitalet.

Utgående härifrån och under förutsättning av att ingen utdelning sker, blir den årliga amorteringen av skulden

årsvinsten.....	kronor	265,120
amortering av sågverket.....	»	56,000
» » fabriken	»	290,000
	Kronor	<u>611,120</u>

vertill kommer under årens lopp ränta på ränta. Sker däremot utdelning på aktiekapitalet, minskas givetvis amorteringen i motsvarande grad.

Skillnaden mellan det av kommitterade erhållna resultatet av rörelsen	kronor	504,295
och det här erhållna	»	265,120
	eller kronor	239,175

utgöres i *huvudsak* av följande poster:

Sänkning av priset för sulfatmassa	kronor	150,000
Råvara till sågverket.....	»	12,400
Skatter för fastigheten.....	»	22,500
Ökad amortering.....	»	41,000
Skatter för rörelsevinst	»	66,000
	Kronor	<u>291,900</u>

avgå av kommitterade beräknad högre ränta	kronor	4,670
sänkning av massavedspriset	»	46,930
	Kronor	<u>51,600</u>
	Kronor	240,300

Sammanfattning.

Såväl kommitterades som denna utredning utgår dock från den förutsättningen, att råvaran, som domänstyrelsen skall leverera, icke blir dyrare än här antagits, nämligen 45 öre per cyl. kubfot för timret och 29 öre per flottningskubfot för massaveden. Även med dessa pris för råvaran erhålles en vinstmarginal, som med *nuvarande* försäljningspris, vilka här använts, är synnerligen liten. Skulle domänstyrelsens rotpriser bibehållas oförändrade, och därtill läggas de av mig använda, och såsom fullt motiverade ansedda kostnaderna, försämras resultatet av rörelsen med i runt tal kronor

lämnande sålunda en behållning av endast	» 143,000
varifrån avgår skatter beräknade till	» 188,120
	37,000
eller sålunda endast	kronor 151,120

De vinstsummor, som här beräknats, nämligen 265,120 kronor vid ett virkespris av 45 öre resp. 29 öre per kubfot för timmer och massaved och 151,120 kronor med domänstyrelsens priser oförändrade, innebära en vinstmarginal av resp. 11.50 kronor och 6.60 kronor per enhet av standard och ton. Marknadspriset för trävaror och sulfat kunna sålunda få sjunka med dessa siffror, innan förlust uppstår på rörelsen. En riskmarginal av 6.60 kronor per enhet måste ju betecknas såsom otillfredsställande, och om även icke detsamma kan sägas om en riskmarginal av 11.50 kronor per enhet, kan den dock ej anses annat än liten.

Av det sagda framgår, att en revidering av kontraktet med domänstyrelsen måste anses nödvändig för att förminska något av den risk, som alltid vidlader ett företag inom en industri med så växlande konjunkturer som den ifrågavarande.

Stockholm den 29 juli 1927.

J. L. Ekman.